

Vabariigi Valitsuse määruse „Vabariigi Valitsuse määruste muutmine“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1 Sisukokkuvõte

Vabariigi Valitsuse määruse „Vabariigi Valitsuse määruste muutmine“ eelnõuga (edaspidi muudetakse Vabariigi Valitsuse 27. novembri 2025. a määrust nr 97 „Kutselise kalapüügi võimalused ja kalapüügiõiguse tasumäärad 2026. aastal“ (edaspidi *püügivõimaluste määrus*) ning Vabariigi Valitsuse 16. juuni 2016. a määrust nr 65 „Kalapüügieeskiri“ (edaspidi *kalapüügieeskiri*).

Eelnõu kehtestatakse kalapüügiseaduse (edaspidi *KPS*) § 45 lõike 1, § 46 lõike 1, § 47 lõike 1 ja 2, majandusvööndi seaduse (edaspidi *MVS*) § 6 lõike 1 punktide 2 ning keskkonnatasude seaduse (edaspidi *KeTS*) § 11 lõike 2 punkti 1 alusel.

Püügivõimaluste määruse muutmise eesmärk on kehtestada räime, kilu ja tursa lubatud aastasaagid ja püügivõimalused püüdmiseks Läänemerel. Nimetatud lubatud aastasaagid ja püügivõimalused tulenevad Eestile määratud kvootidest vastavalt nõukogu määrusele (EL) 2025/2454, millega määratakse 2026. aastaks kindlaks teatavate Läänemere kalavarude ja kalavarurühmade püügi võimalused ning muudetakse määrust (EL) 2025/202 teatavate püügivõimaluste kohta teistes vetes (ELT L, 2025/2454, 02.12.2025) (edaspidi *ELi Läänemere püügivõimaluste määrus*).

Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1380/2013 ühise kalanduspoliitika kohta, millega muudetakse nõukogu määruseid (EÜ) nr 1954/2003 ja (EÜ) nr 1224/2009 ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 2371/2002 ja (EÜ) nr 639/2004 ning nõukogu otsus 2004/585/EÜ (ELT L 354, 28.12.2013, lk 22–61) (edaspidi *ühise kalanduspoliitika alusmäärus*), artikkel 16 lõike 6 kohaselt otsustab iga liikmesriik ise, kuidas jaotada tema lipu all sõitvatele laevadele talle eraldatud kalapüügivõimalusi.

Kalapüügiseaduse § 45 lõike 1 kohaselt kehtestab Vabariigi Valitsus (edaspidi ka *VI*) määrusega eelseisva aasta püügivõimalused kaluri kalapüügiloa alusel maakondade ja merel veealade, siseveekogude ja püsiasustusega väikesaarte kaupa, lähtudes kala- ja veetaimevaru seisundist, jooksva aasta 1. novembriks, kui Euroopa Liit (edaspidi ka *EL*) ei sea püügivõimalusi hiljem.

Vastavalt KPS § 46 lõikele 1 kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega püügivõimalused, sealhulgas räime, kilu ja tursa jaoks kalalaeva kalapüügiloa alusel aastaks, milleks taotlus esitatakse, ja mida kasutavad Läänemerel nii kalalaeva kalapüügiloa kui ka kaluri kalapüügiloa alusel püüdjad, 60 tööpäeva jooksul pärast seda, kui EL on nimetatud liikide püügivõimalused kehtestanud.

KPS-i § 47 lõike 2 kohaselt võib Vabariigi Valitsus kehtestada Läänemerel kaluri kalapüügiloa alusel püüda lubatud kalaliigi aastasaagi veealade ja maakondade ning püsiasustusega väikesaarte jaoks. See kehtib sellise kalaliigi kohta, mida Läänemerel püütakse nii kalalaeva kalapüügiloa kui ka kaluri kalapüügiloa alusel. Sarnaselt eelmise aastaga kehtestatakse 2026. a kaluri kalapüügiloa alusel püügiks (edaspidi *rannapüük või rannapüüdjad*) lubatud räime aastasaak määruse muudatuse kohaselt eraldi Liivi lahele, mida tähistab ICES-i alarajoon 28-1 ja Läänemere avaosas, mida tähistavad ICES-i alarajoonid 28-2, 29 ja 32. Liivi lahe ja Läänemere avaosa lubatud aastasaagid kehtestatakse maakondade kaupa. Nimetatud ICES-i

alarajoonid on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 218/2009 Atlandi ookeani kirdeosas kalastavate liikmesriikide nominaalsaagi statistiliste andmete esitamise kohta (uuesti sõnastatud) (ELT L 87, 31.3.2009, lk 70—108), (edaspidi *Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 218*) III lisas.

Kui kaluri kalapüügiloa alusel (edaspidi *rannapüük* või *rannapüüdja*) jaotatakse püügivõimalusi üldjuhul mitte väljapüügimahu, vaid püügivahendite arvuna, siis käesoleva määrusega kehtestatakse ELi poolt Eestile määratud räime-, kilu- ja tursa kvoodist osa kaluri kalapüügiloa alusel püüdmiseks lubatud aastasaak ja osa kalalaeva kalapüügiloa alusel (edaspidi *traalpüük* või *traalpüüdja*) püügiks püügivõimalus.

Samuti kehtestatakse eelnõuga Eesti Vabariigi Valitsuse ja Venemaa Föderatsiooni Valitsuse vahelise Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järve kalavarude säilitamise ja kasutamise alase koostöö kokkuleppe alusel Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel Eesti Vabariigile määratud lubatud aastasaagid.

Samuti kehtestatakse määrusega Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järve kastmõrra püügivõimalused ja selle tasumäära.

KPS § 47 lõike 1 kohaselt Eesti Vabariigi valitsuse ja Venemaa Föderatsiooni valitsuse vahelise Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järve kalavaru säilitamise ja kasutamise alase koostöö kokkuleppe alusel Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel Eesti Vabariigile määratud lubatud aastasaagi kalaliikide kaupa kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega 60 tööpäeva jooksul pärast valitsustevahelises Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järve kalapüügi komisjonis (edaspidi *Eesti-Vene kalapüügikomisjon*) lubatud kogusaagi poolte vahel jaotamist, kusjuures iga kalaliigi lubatud aastasaagi võib kehtestada ka poolaastate kaupa või püügivahendi kohta.

KeTS § 11 lõike 2 punkti 1 kohaselt kehtestab VV kalapüügiõiguse tasumäära kutselisele kalapüügile igaks kalendriaastaks, lähtudes püügipiirkonna eripärast, püügivahendi liigist ja selle püügivõimsusest või rahvusvahelise lepingu alusel jaotatavatest püügivõimalustest.

Liivi lahe räime lubatud aastasaak kehtestatakse määrusega Pärnu ja Saare maakondadele. Eraldi kehtestatakse lubatud aastasaak Pärnu maakonna Kihnu ja Manõja saarte püsielanikele. Pärnu maakonna, sealhulgas Kihnu ja Manõja saarte ja Ida-Viru maakonna püsielanike puhul kehtestatakse KPS § 47 lõike 2 alusel lubatud aastasaagid ka igale kastmõrrale. Osa ELi Läänemere püügivõimaluste määrusega Eestile eraldatud kvoodist jäetakse kastmõrdade kaupa kehtestamata, et katta ära ka see räimekogus, mis muudesse püügivahenditesse kaaspüügina satub.

Ka Läänemere avaosa räimevarust kaluri kalapüügiloa alusel püütav lubatud aastasaak jagatakse kaheks: maakondade ühine lubatud aastasaak Harju, Ida- ja Lääne-Viru, Hiiu, Lääne ja Saare maakondadele ning väiksem osa eraldi maakonnasiseseks kasutamiseks kõigile eespool nimetatud kuuele maakonnale.

Kalapüügieeskirja muudetakse selleks, et selguse huvides oleks üks volitusnorm, sest võib tekkida vajadus laiemalt kitsendusi kehtestada. Seoses üldise volitusnormi kehtestamisega on otstarbekas tunnistada kehtetuks mitmed senised normid, mis võimaldasid piiratud ulatuses konkreetseid kalapüügi nõuete ajutisi muutmisi.

1.2 Määruse ettevalmistaja

Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kalanduspoliitika osakonna peaspetsialist Joosep Pärn (5563 3802, Joosep.parn@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi tegi sama ministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Jan Nilson (5626 7065, jan.nilson@agri.ee).

1.3 Märkused

Määrus koosneb kahest paragrahvist ja kaheksast lisast.

Määruse kehtestab Vabariigi Valitsus.

Määrus on seotud EL õigusega, arvestades, et räime, kilu ja tursa püügivõimalused on EL nõukogu Eestile kehtestanud ELi Läänemere püügivõimaluste määrusega. Määruse vastavust EL õigusele on kirjeldatud seletuskirja punktis 3.

17.—20. novembril 2025. a toimus Eesti-Vene kalapüügikomisjoni 51. istung, mille käigus lepitati kalaliikide kaupa kokku aastane lubatud saak ja jaotus riikide vahel 2026. a.

Määrusega muudetakse Vabariigi Valitsuse 27. novembri 2025. a määrust nr 97 „Kutselise kalapüügi võimalused ja kalapüügiõiguse tasumäärad 2026. aastal“ redaktsiooni: RT I, 28.11.2025, 24. ja Vabariigi Valitsuse 16. juuni 2016. a määruse nr 65 „Kalapüügieeskiri“ redaktsiooni: RT I, 29.11.2023, 2.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu § 1 punktiga 3—6, 8—10 kehtestatakse 2026. a kaluri kalapüügiloa alusel püügiks lubatud aastasaagid ja kalalaeva kalapüügiloa alusel püügiks püügivõimalused. Nii kehtestatakse 2026. a Eesti Vabariigi Valitsuse ja Venemaa Föderatsiooni Valitsuse vahelisel kokkuleppel Peipsi, Läämi- ja Pihkva järve Eesti Vabariigile määratud lubatud aastasaagid ning täiendatakse püügivahendi lubatud aastasaagi arvutamismudeliga. Lisaks sätestatakse Läänemere avaosas kehtestatud lubatud räime aastasaagi kasutamise tingimused. Samuti sätestatakse tursale kehtestatud lubatud aastasaakide ja püügivõimaluste kasutamise tingimused. Täpsemalt on muudatuste vajadust selgitatud seletuskirja punktis 2.1. Lisaks kehtestatakse Ida-Viru maakonnas kastmõrraga püüdmisel lubatud saak püügivahendi kohta. Lubatud saak rakendub Ida-Viru maakonnas siis, kui avaosas üldkvoot on ammendunud.

Eelnõu § 1 punktide 1, 2 ja 7 puhul on tegemist normitehniliste parandustega, mis on seotud lubatud aastasaakide ja püügivõimaluste kehtestamisega.

Eelnõu § 1 punktiga 7 muudetakse püügivõimaluste määruse lisa 3 „Kalapüügivõimalused ja kalapüügiõiguse tasumäärad kaluri kalapüügiloa alusel Peipsi, Läämi- ja Pihkva järvel püüdmisel“, millega kehtestatakse kastmõrra püügivõimalus ja selle püügivõimalustas.

Eelnõu § 2 punktidega 1 ja 2 täiendatakse kalapüügieeskirja uue paragrahviga, mis annab valdkonna eest vastutavale ministrile võimaluse ajutiselt muuta kehtestatud kalapüügi nõudeid siseveekogudes, piiriveekogudes, sise- ja territoriaalvetes, ühtlasi tunnistatakse kehtetuks kõik seni kehtinud normid, millega delegeeris Vabariigi Valitsus õiguse muuta ajutiselt kalapüügieeskirja norme ministrile. Antud muudatus on vajalik ühelt poolt selleks, et tagada suurem selgus ning teiselt poolt selleks, et vajaduse korral saaks minister operatiivselt

reageerida kalavaru ohustatuse korral või kui vajadus tuleneb rahvusvahelisest lepingust või teadusasutuse ettepanekust.

2.1. Lubatud aastasaagid ja püügivõimalused Läänemeres

Eelnõu § 1 punktidega 3 ja 4 täiendatakse püügivõimaluste määrase paragrahve 1 ja 2, mis kehtestavad Läänemerele kalaliikide kohta lubatud aastasaake ja püügivõimalusi, mis on Eesti Vabariigile määratud ELi Läänemere püügivõimaluste määrasega. ELi Läänemere püügivõimaluste määras sätestab 2026. a Läänemere kalavarude ja kalavarurühmade kvoote ning määrab nende kasutamise tingimusi, milleks võivad olla näiteks täpsemad ajalised või ruumilised piirangud, püügivahendeid puudutavad tehnilised meetmed jms. Eestile eraldatud kvootide kontekstis väljendub kasutamise tingimus asjaolus, et turska on lubatud püüda üksnes kaaspüügina. Kuna iga liikmesriik otsustab ise, kuidas jaotada tema lipu all sõitvatele laevadele talle eraldatud kalapüügivõimalusi, siis räime, kilu ja tursa kvoodid tuleb traalpüügi jaoks kehtestada püügivõimalusena, mis väljendub väljapüügimahus ja rannapüügi jaoks kehtestada lubatud aastasaagina. Täpsem selgitus on kirjas alapunktides 2.1.1, 2.1.2 ja 2.1.3. Räime, kilu ja tursa lubatud aastasaagid Läänemeres kaluri kalapüügi loa alusel on sätestatud määrase lisas 1¹ ning kalapüügivõimalused Läänemeres kalalaeva kalapüügiloa alusel lisas 2¹. Lisaks täpsustatakse, et Läänemere avaosas, mida tähistavad ICES-i alarajoonid 28-2, 29 ja 32 on lubatud kasutada maakonnale kehtestatud lubatud aastasaaki peale maakondade ühise lubatud aastasaagi ammendumist. Samuti täpsustatakse Rahvusvaheline Mereuurimise Nõukogu (edaspidi *ICES*) alarajoonide määratlust, mis on toodud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrase (EÜ) nr 218 III lisas.

2.1.1. Räim

ELi Läänemere püügivõimaluste määrasega Eestile 2026. a eraldatud räimekvoot on kokku 26 707 tonni, sellest Liivi lahel 15 870 tonni ja Läänemere avaosas 10 837 tonni. Liivi lahe räimekvoot vähenes võrreldes 2025. a kvoodiga ligi 17 protsenti, Läänemere avaosa räimekvoot tõusis aga 15 protsendi võrra. Ülekantavad kogused kehtestatakse 2026. a jooksul peale seda, kui Euroopa Komisjon on vastavad kogused kehtestanud.

Alates 2013. a on Eestile määratud räimekvoodi siseriikliku jaotamise aluseks traalpüügi ja rannapüügi vahel olnud 2012. a traal- ja rannapüüdjaid esindavate organisatsioonide vahel saavutatud kokkulepe. Selle kokkuleppe kohaselt on arvestatud Eestile eraldatud Läänemere avaosa räimekvoodist 88,65 protsenti traalpüügiks ja 11,35 protsenti rannapüügiks ning Eestile eraldatud Liivi lahe räimekvoodist 54 protsenti traalpüügiks ja 46 protsenti rannapüügiks. Nimetatud osakaalud on iga-aastaselt püügivõimaluste kehtestamisel võetud aluseks, millest lähtuda, sest annavad sektorile teatava kindluse ja stabiilsuse majandustegevuse kavandamisel ning nende puhul on arvesse võetud pikaajaliselt väljakujunenud püügimustreid, tarneahelaid ja tootmistsükleid. Küll aga on viimastel aastatel märkimisväärselt vähenenud avaosa räime püügivõimaluse puhul tekkinud rahulolematuse väljakujunenud jaotusvõtme osas. Kui aastatel 2016-2020 oli Eesti avaosa räime püügivõimalus vahemikus 17 000-25 000 tonni, suutsid rannapüüdjad oma osast ära püüda sõltuvalt aastast vahemikus 40-60 protsenti. Eesti avaosa räime püügivõimaluse vähenemine alates 2021. aastast on kaasa toonud rannapüüdjatel kvoodikasutuse 88-122 protsenti. Võttes aluseks Eestile 2026. a eraldatud räimekvoot, kujuneks eelpoolviidatud osakaalude järgi Läänemere avaosas traalpüügil räime püügivõimaluseks 9 607 tonni ja rannapüügil räime aastaseks lubatud saagiks 1 230 tonni. Liivi lahes kujuneks traalpüügil räime püügivõimaluseks 8 569,8 tonni ja rannapüügil räime aastaseks lubatud saagiks 7 300,2 tonni.

25. novembril ja 5. detsembril toimusid kohtumised rannakalurite ja traalpüüdjatega, mille eesmärgiks oli arutada 2026. aasta avamere kvootide jaotamist. Kohtumised korraldati seoses avaosa rannakalurite rahulolematusega seni rakendunud kvoodisüsteemi suhtes. Rannakalurite hinnangul ei ole kehtiv kvootide jaotus, kus suhtarvudeks on 11,35 ja 88,65 protsenti, olnud õiglane. 12. detsembril laekus Virumaa Rannakalurite Ühingu MTÜ-lt ka kirjalik ettepanek tõsta maakondade ühine lubatud aastasaak Läänemere avaosal 2026. aastal 1378,88 tonnini, millele lisanduks maakondade kvoot 300 tonni. Sellisel juhul oleks jaotuse suhteks 15.49 ja 84,51 protsenti.

2024. a avaosa räime Eesti lõplikust kvoodist jäi kasutamata 448,884 t, mis kanti komisjoni poolt Eesti 2025. a kvoodile juurde 11. novembril 2025. a ühise kalanduspoliitika alusmääruse artikli 15 lõike 9 alusel. Kuna ülekantav kogus tuli väga hilja, ei jõutud seda ettevõtjatele jaotada, mistõttu jääb see sellel aastal kasutamata ja selle saab arvestada järgmisesse aastasse ülekantava koguse hulka. Lepiti kokku, et juhul kui käesolevast aastast saab kanda kuni 10 protsenti kasutamata püügivõimalusest järgmisesse aastasse (eeldatavasti 2026. a teisel poolaastal), siis see kantakse kogu ulatuses traalisektorile. Samal ajal otsustati, et selle arvelt suurendatakse rannakalurite kvoodi osakaalu – 300 tonni lisatakse avamere rannakaluritele ja 148,88 tonni jäetakse traalpüüdjatele, mis teeb suhtarvuks 14 ja 86 protsenti, mis ei ole küll rannakalurite soov (17/83), aga sellele siiski oluliselt lähemal.

2.1.1.1 Räim Ida-Virumaal

25. novembril 2025. a toimus Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumis kalurite esindajatega kohtumine, kus osalesid nii traal- kui rannapüüdjad. Arutelu keskenduti Läänemere avaosa (ICES-i alarajoonid 28-2, 29 ja 32) räimekvootide jaotusele maakondade lõikes. Rõhutati vajadust kiirendada ja paindlikumaks muuta kvootide jagamise protsessi erinevate maakondade vahel rannapüügil. Samuti arutati ettepanekut, mille kohaselt võiks eelmisest aastast ülekantavat räimekvooti suunata kevadisse rannapüüki, võimaldades rannakaluritel sel perioodil rohkem püüda. Selle asemel, et räimekvoodi täitumisel räimepüük peatada, pakuti välja süsteem, kus kvote jagataks ümber automaatselt – teatud täitumisprotsendi saavutamisel liiguks vaba kvoot aktiivsematesse piirkondadesse. Selline ümberjagamine võimaldaks kevadel tõhustada randades püügivõimalusi, sest sügisel on nende püük lõpetatud. Sügisel lisandub traalidele Euroopa Komisjonilt eelmise aasta kvoodijäägid. Kokkuvõtvalt toetati paindlikumat, kiiremat ja vajaduspõhist kvootide ümberjaotamist, mis võimaldaks kalapüüki tõhusalt korraldada ja kõiki osapooli paremini kaasata. Nimetatud muudatused eeldavad kalapüügiseaduse muudatust, mistõttu ei saa neid rakendada 2026 aastast.

Eelnõu muudatusena kehtestatakse Läänemere avaosas (ICES alarajoonid 28-2, 29 ja 32) Ida-Viru maakonnas kaluri kalapüügiloa alusel toimival maakonnasisesel räimepüügil lubatud saak kastmõrra kohta. Lubatud saak kastmõrra kohta rakendub Ida-Viru maakonnas siis, kui Läänemere avaosa maakondade ühine lubatud räime aastasaak on ammendunud.

Räimepüügi reguleerimise vajadus Ida-Viru maakonnas on kestnud juba mitu aastat. Alates 2021. a on maakonnale eraldatud lubatud räimesaaki igal aastal ületatud – keskmiselt 83,35 tonni võrra. Suurim ülepüük esines 2024. a, mil Ida-Viru maakonnas püüti 189,69 tonni rohkem räime, kui maakonnale eraldatud lubatud saak võimaldas.

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi esindajad on koostöös sektoriga jõudnud kokkuleppele, et pärast Läänemere avaosa maakondade ühise lubatud räime aastasaagi ammendumist, rakendub Ida-Viru maakonnasiseselt lubatud saak kastmõrra kohta. Selline lähenemine on võimalik, kuna kastmõrraga püütakse peamiselt ühte liiki (räime) ning seetõttu on võimalik kehtestada lubatud saak püügivahendi alusel. Sama põhimõtte järgi on räimepüük

reguleeritud ka Liivi lahes. Juba 2015. a kehtib lubatud saak kastmõrra kohta Pärnu maakonnas ning 2016. aastast Kihnu ja Manõja väikesaartel. Selline püügikorraldus on ennast õigustanud – püüdjad saavad ise valida sobiva püügiaja, mis võimaldab neil suurendada oma tulu. Varem kehtinud olümpiapüük tõi turule korraga suure koguse värsket kala, mis viis esmakokkuostuhinnad alla. Lubatud saagi kehtestamisega kastmõrra kohta teavad ettevõtted täpselt, kui palju neil on veel võimalik räime püüda. Värske kala jõuab turule pikema perioodi vältel ning see võimaldab ettevõtetel teenida suuremat tulu.

Ida-Viru maakonnale on antud püügivõimalusena kasutada 30 kastmõrda. Ida-Viru maakonna lubatud räimesaak pärast Läänemere avaosa maakondade ühise lubatud räime aastasaagi ammendumist on 130 tonni. Üks osa sellest jagatakse Ida-Viru maakonnas püügivõimalusena võrdselt 30 kastmõrra vahel. Teine osa jääb püüdmiseks teiste Ida-Viru maakonna jaoks püügivõimaluste määruks loetletud püügivahenditega, sest räime saadakse ka teiste püügivahenditega kui kastmõrraga. 2017-2024 aastate statistika põhjal jaotatakse kastmõrdade vahel 99,85 protsenti Ida-Viru maakonna räimekvoodist ehk 128,66 tonni räime jagatakse võrdselt Ida-Viru maakonnale püügivõimalusena antud 30 kastmõrra vahel. See teeb ühe kastmõrra maksimaalseks lubatud saagiks Ida-Viru maakonnas, kui Läänemere avaosa maakondade ühine lubatud räime aastasaak on ammendunud, 4,288 tonni. Ülejäänud 0,15 protsenti ehk 1,34 tonni jäetakse räimepüügiks muude püügivahenditega. Kui kaluri kalapüügiloa omanikul on kasutada rohkem kui üks kastmõrd, summeeritakse tema räime püügivõimalus vastavalt loale kantud kastmõrdade arvule, kuid ta võib temale määratud aastasaagi välja püüda ka vähema arvu püügivahenditega kui loal kirjas (näide: kaluri kalapüügiloa omanikul on kasutada 5 kastmõrda, seega võib ta Ida-Viru maakonnasiseselt räime püüdes püüda 5x4,288 tonni räime ehk 21,44 tonni räime. Selle saagi võib ta püüda ka vaid ühe kastmõrraga).

Endiselt on lubatud kastmõrra kui püügivõimaluse ülekandmine teise ettevõtja kasutusse, mis on Ida-Viru maakonnas väga levinud. Jooksvaks aastaks võib kastmõrra püügivõimalust kasutada anda vaid koos lubatud aastase saagiga. Kastmõrra püügivõimalust võib kasutada anda ainult siis, kui ettevõtja pole seda püügivõimalust ise loaga välja võtnud (KPS § 58 lõige 2). Aastatel 2017-2025 oli Ida-Viru maakonnas kalapüügiõigus kastmõrraga püügiks sõltuvalt aastast 11—13 ettevõtjal, reaalse räimepüügiga on neist tegelenud 6 ettevõtet. Kuna Ida-Viru maakonnas on levinud kastmõrra kasutada andmine ettevõtja poolt, on sellel ajavahemikul enamik kastmõrdadest koondunud aktiivselt räimepüügil käivate ettevõtete kätte. Sõltuvalt aastast on 83,3-100 protsenti Ida-Viru maakonna kastmõrdadest olnud 6 räimepüügil käinud ettevõtte käes. Võttes arvesse nii ettevõtetele püügivõimalusena eraldatud kastmõrdasid kui ka teiste ettevõtete poolt neile kasutada antud kastmõrdasid, on 2025. a Ida-Viru maakonnas räime püüdnud 6 ettevõtet, kelle kasutada on 28 kastmõrda 30 kastmõrrast. Muudatuse kontekstis suurendab kastmõrdade kasutada andmine ettevõtetele püügivõimalusi.

Muudatus on vajalik, kuna Ida-Viru maakonnas on viimastel aastatel püütud räime oluliselt rohkem, kui on maakonnale lubatud räime saak. Kalavarude säästlik kasutamine on kalanduspoliitika üks põhieesmärke, mille sätestavad nii Eesti põhiseadus (§ 5) kui ka Euroopa Liidu ühise kalanduspoliitika määrus (EL) nr 1380/2013. Viimane näeb ette mere bioloogiliste ressursside kaitse ja kalavarude jätkusuutliku kasutamise. Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030 seab samuti eesmärgiks kestliku kalanduse ja kalavarude hea seisundi tagamise. Räime ülepüük Ida-Viru maakonnas on suurendanud püügisurvet kalavarule ja seetõttu on vajalik regulatsiooni täpsustamine. Muudatus võimaldab võtta vastutusele kalurid, kes ületavad lubatud saagi määra, vastavalt KPS § 56 lõikele 1. Lubatud saagi kehtestamine kastmõrra kohta tugevdab ettevõtjate vastutust kalavarude säästlikul kasutamisel ja püügipiirangute täitmise jälgimisel. Kõikidele ettevõtetele võrdse lubatud saagi

kehtestamine kastmõrra kohta annab kõigile ettevõtjatele kindlustunde ja võrdse võimaluse räume püüda. Nad saavad paremini planeerida sobivat püügiaega ning sellega võimaluse teenida paremat tulu, kuna teavad täpselt, kui palju neil on võimalik Läänemere avaosa maakondade ühise lubatud räumesaagi ammendumisel veel räume püüda.

Alternatiividena olid arutlusel ka individuaalkvoodid Ida-Virumaal räumepüügiks, mille üheks eeltingimuseks oli sektori jaoks Soome lahe räume eraldi varuna sätestamine Euroopa Liidu tasemel. Soome lahe räume eraldi varuna kehtestamine on liikmesriikide erinevate seisukohtade tõttu ebatõenäoline ning individuaalkvootide kehtestamine eeldaks kogu püügivõimaluste loogika ümber kujundamist. Eestis on kasutusel püügivõimaluste jagamine püügivahendite alusel (ITE). Teise alternatiivina kaaluti ka räumepüügi sulgemise võimalust, kui Läänemere avaosa maakondadele ühiselt kasutada lubatud aastasaak on 90 protsendi ulatuses ammendunud. Väikese kvoodi tingimustes säiliks sellisel juhul endiselt ülepüügi oht ning hetkel kehtiva KPS-i alusel peaks sulgema püügi kõikides maakondades ning seejärel hakkama teistel maakondadel püüki taas avama. Selliselt väheneksid teiste maakondade võimalused kaluri kalapüügiloa alusel räume püüda veelgi. Kaalutud alternatiivide võrdluses on kastmõrrapõhise lubatud saagi kehtestamine Ida-Viru maakonnas kõige tõhusam ja õiglasem lahendus, mis tagab püügikoormuse parema jaotuse, aitab vältida räume lubatud aastasaagi ületamist Ida-Virumaal ning annab ettevõtjatele paindlikkuse püügiaega planeerida.

2.1.1.2. Liivi lahe räume lubatud aastasaagid

Kogu Eesti riigi Liivi lahe rannapüügi räumekvoot on 2026. a 7 300,2 tonni. Sellest eraldatakse Saare maakonnale 2026. a lubatud aastasaagiks 7 protsenti ehk 511,016 tonni. Pärnu maakonnale eraldatakse 93 protsenti ehk 6 789,19 tonni, mis jaguneb edasi Kihnu ja Manõja rannapüüdjate ning Pärnu maakonna rannapüüdjate vahel. Kihnu ja Manõja rannapüüdjatele eraldatakse 15 protsenti Pärnu maakonna kvoodist ehk 1 018,38 tonni ning ülejäänud 85 protsenti ehk 5 770,81 tonni teistele Pärnu maakonna kaluritele.

Pärnu maakonnas jagatakse aastane lubatud räumesaak veel omakorda kasutada lubatud kastmõrdade vahel, eraldades kõigepealt väikese osa lubatud aastasaagist muude püügivahenditega püügiks. Nii jäetakse Kihnu ja Manõja rannapüüdjatele 10,38 tonni kvoodist teiste püügivahendite jaoks ja kastmõrdadega (24 tükki) püügiks jääb seega 1 008 tonni, mis teeb ühe kastmõrra lubatud aastasaagiks 42 tonni. Teiste Pärnu piirkonna rannapüüdjate lubatud aastast räumesaagist jäetakse 32,81 tonni muude püügivahenditega püügiks ja ülejäänud 5 738 tonni jagatakse kasutada lubatud 151 kastmõrra vahel, mis teeb ühe kastmõrra suurimaks lubatud saagiks 38 tonni. Muude püügivahenditega püügiks eraldatud kogused on määratud eelmiste aastate saagiandmete põhjal.

Lubatud aastasaakide kehtestamine kastmõrra kohta on võimalik ainult seetõttu, et püütakse peamiselt ühte liiki ehk räume.

Kui ajaloolise püügiõiguse omanikul on kasutada rohkem kui üks kastmõrd, liidetakse tema räumepüügivõimalus loale kantud kastmõrdade arvu põhjal, kuid ta võib temale määratud lubatud aastasaagi välja püüda ka vähema arvu püügivahenditega, kui loal on kirjas.

2.1.1.3. Läänemere avaosa rannapüügi räume lubatud aastasaagid

Eesti riigi Läänemere avaosa rannapüügi räumekvoot on koos individuaalkvootidega 1 530 tonni. Räumearvu jaotamise korral Läänemere avaosa maakondade vahel jagatakse kaluri kalapüügiloa alusel lubatud räume aastasaak kahte ossa. Esimest osa kasutaksid kõik

maakonnad ja teine osa – lubatud aastasaagi jääb 300 tonni – jagatakse kuue maakonna vahel. Kõikide maakondade 2026. a ühiselt kasutatav lubatud aastasaak on 930 tonni, millele lisandub kalalaeva kalapüügiloa alusel püüdjate arvelt ülekantav 300 tonni ehk kokku 1 230 tonni. Selle ammendumisel jaguneb ülejäänud 300 tonni räime maakondade vahel järgmiselt:

- 1) Ida-Viru maakonnale 130 tonni;
- 2) Lääne maakonnale 85 tonni;
- 3) Harju maakonnale 40 tonni;
- 4) Hiiu maakonnale 15 tonni;
- 5) Saare maakonnale 20 tonni;
- 6) Lääne-Viru maakonnale 10 tonni.

Sellega tagatakse Harju, Hiiu, Saare ja Lääne-Viru maakonna rannapüüdjatele nende poolt viimasel viiel aastal keskmiselt püütud räimesaake arvestades piisav varu.

2.1.2. Kilu

ELi Läänemere püügivõimaluste määrusega kehtestati 2026. a kilu kvoodiks 23 135 tonni, mis on umbes 45 protsenti suurem kogus kui eelmisel aastal. Rannapüügil ei ole kilu sihtliik, mistõttu on saagid väga väikesed (viimastel aastatel alla 1 t) ja kilu satub püünistesse pigem teiste liikide kaaspüügina. Seetõttu kehtestatakse määrusega rannapüügile lubatud aastasaagiks 3 tonni ja kehtestatakse Läänemeres kalalaeva kalapüügiloa alusel püüda lubatavaks kilu püügivõimaluseks peaaegu kogu Eesti kilukvoot. See tähendab, et traalpüügil jääb kilu püügivõimaluseks 23 132 tonni ja rannapüügi lubatud aastasaagiks 3 tonni.

2.1.3. Tursk

ELi Läänemere püügivõimaluste määrusega kehtestati 2026. a Eestile tursapüügi kvoodiks kokku 13 tonni ja seda võib kasutada üksnes kaaspüügina. Sellest Läänemere idaosas ICES-i alarajoonides 25–32 on tursapüügi kogumaht 10 tonni ja Läänemere lääneosas ICES-i alarajoonides 22–24 3 tonni. Tursapüük on viimastel aastatel varude kokku kukkumise tõttu aina vähenenud, ka tursapüügivõimalused on muutunud äärmiselt väikeseks.

Eestile ICES-i alarajoonides 22–24 eraldatud kvoot 3 tonni kehtestatakse püügivõimalusena traalpüüdjatele, kuna nimetatud alarajoonides Eesti rannapüüdjad püüda ei saa. KPS § 41 lõige 1 kohaselt tohivad rannapüüdjad merel püüda kuni 20 meetri samasügavusjooneni. Eestile Läänemere idaossa ehk alarajoonidesse 25–32 eraldatud tursakvoot 10 tonni jaotatakse traal- ja rannapüügi vahel nii, et traalpüügil püügivõimaluseks kehtestatakse 5 tonni ja rannapüügil lubatud aastasaagiks 2 tonni. Ülejäänud 3 tonni turska välja ei jagata ning jäetakse rannapüügi arvelt reservi, et seda saaks aasta jooksul vajadusel kasutada teiste EL liikmesriikidega kvoodivahetusteks. See võib osutuda vajalikuks näiteks Soome lahe lõhe puhul, mille kvoot võib täituda. 2 tonni tursakvoot rannapüüki piirama ei hakka, kuna viimastel aastatel püsib rannapüügil saadud tursa kogus ca 1 tonni juures.

2.1.4. Lõhe

ELi Läänemere püügivõimaluste määruse kohaselt 2026. a on Eesti kaluritel võimalik Soome lahel ICES-i alarajoonis 32, püüda lõhet 1049 isendit ja Läänemere avaosas ICES-i alarajoonides 22–31, 538 isendit. ELi Läänemere püügivõimaluste määruse järgi võib ICES-i alarajoonide 22–31 kvoodist kuni 450 isendit püüda alarajoonis 32. Erisus on lubatud selleks, et tagada rannapüügi püügivõimaluste parem ärakasutamine. Traalpüügil lõhet ei püüta, rannapüüdjad püüavad lõhet põhiliselt seisevpüünistega. Põllumajandus- ja Toiduameti

andmetel on 28. novembri 2025. a seisuga püütud Soome lahest 976 ja Läänemere avaosast 164 lõhet.

Kuna lõhet püüavad peamiselt rannapüüdjad ja kalalaevade saakidesse satuvad vaid üksikud isendid, ei ole lõhepüügi võimalusi otstarbekas kehtestada eraldi kalalaeva ja kaluri kalapüügiloa alusel, ning Eesti jaoks kehtib ELi kehtestatud üks üldine kvoot.

2.2. Eesti-Vene kalapüügikomisjonis kokku lepitud lubatud aastasaagid ja lubatud aastasaagid püügivahendi kohta Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel

Eesti-Vene kalapüügikomisjoni otsuse kohaselt saavad Eesti kutselised kalurid 2026. a püüda Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvest kokku 2981 tonni eri kalaliike. Sellele lisandub veel 2025. a Eesti Vabariigile määratud lubatud aastasaagist kasutamata jäänud kalakogus. Nimelt võib Eesti-Vene kalapüügikomisjoni otsuse järgi 2026. a ahvena-, koha-, haugi-, räbbise- ja latika lubatud aastasaagile lisada 2025. a kasutamata jäänud kogused, kuid mitte rohkem kui 5 protsenti iga kalaliigi 2025. a lubatud aastasaagist. Täpsed 2025. a kalakogused, mis liikide kaupa aastasaakidele liidetakse, selguvad 2026. a alguses, kui kõik 2025. a saagiandmed on laekunud. Võrreldes eelmise aastaga suurenevad koha, haugi ja särje lubatud aastasaagid, ahvena ja latika lubatud aastasaagid aga vähenevad (vt tabel 1). 2025. a kasutamata jäänud kalakogused kantakse 2026. a üle hiljem, kehtestades need Vabariigi Valitsuse 27. novembri 2025. a määruse nr 97 „Kutselise kalapüügi võimalused ja kalapüügiõiguse tasumäärad 2026. aastal“ muudatusega.

Eesti Vabariigi Valitsuse ja Venemaa Föderatsiooni Valitsuse vahelise Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järve kalavarude säilitamise ja kasutamise alase koostöö kokkuleppe alusel on Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel Eesti Vabariigile määratud lubatud aastasaagid ning §-s 6 kehtestatud meetodika alusel arvutatud püügivahendi lubatud aastasaak kalaliikide kaupa sätestatud määruse isas 3¹ „Lubatud aastasaagid kaluri kalapüügiloa alusel püüdmisel Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel“. Koha püügimahtu suurendatakse järgmisel aastal 255 tonni võrra, kokku 1025 tonnini, kuna varu seisund on hea ja viimaste aastate põlvkonnad arvukad. Räbbise lubatud aastasaak jääb muutumatult 15 tonni ning püügiaeg on 21. juunist 20. augustini. Siia- ja tindipüük on jätkuvalt keelatud, sest nende varud pole taastunud. Ahvena lubatud aastasaaki vähendatakse 450 tonnini, mis on 470 tonni võrra vähem kui tänavu, kuid vajadusel saab lubatud aastasaaki aasta jooksul täpsustada ning osa kasutamata lubatud aastasaagist üle kanda järgmisesse aastasse. Latika kvoodi suuruseks määratakse 820 tonni ehk 230 tonni vähem kui eelmisel aastal. Haugivaru stabiilsuse tõttu suurendatakse haugi lubatud aastasaaki 15 tonni võrra, kokku 135 tonnini.

Tabel 1. Eesti lubatud aastasaagid Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel 2024.—2026. a

Kalaliik	Lubatud aastasaak 2024. a tonnides	Lubatud aastasaak 2025. a tonnides	Lubatud aastasaak 2026. a tonnides
Ahven	935	920	450
Latikas	735	1050	820
Koha	490	770	1025
Haug	100	120	135
Särg	380	270	300
Kiisk	150	150	150
Luts	55, sihtpüük keelatud	55, sihtpüük keelatud	55, sihtpüük keelatud

Kalaliik	Lubatud aastasaak 2024. a tonnides	Lubatud aastasaak 2025. a tonnides	Lubatud aastasaak 2026. a tonnides
Tint	5, sihtpüük keelatud	5, sihtpüük keelatud	5, sihtpüük keelatud
Siig	1, sihtpüük keelatud	1, sihtpüük keelatud	1, sihtpüük keelatud
Rääbis	15	15	15

Eesti-Vene kalanduskomisjoni otsusega pole ka 2026. a tindi sihtpüük tindiõrdadega lubatud, seega ei kehtestata tindile ka lubatud aastasaake. Viis tonni tinti on eraldatud kaas- ja teaduspüügi tarbeks. Peipsi siia varu on jätkuvalt äärmiselt madalal tasemel, mistõttu on Eesti-Vene kalanduskomisjoni otsuses siia sihtpüüki 2026. a keeleatud ning kogu lubatud kaaspüügikvoot on 1 tonn. Rääbisevaru seis on kesine, mistõttu on lubatud rääbise aastasaak 15 tonni.

Vastavalt Eesti-Vene kalanduskomisjonis kokku lepitud on lisaks tindile ka siia ja lutsupüük lubatud vaid sihtpüügina. Tindi ja siia vastav püügipiirang kehtestatakse ajutiste kitsenduste määrusega, lutsu sihtpüüki eraldi keelata pole vaja, kuna Eestis kutselisel püügil lutsu sihtpüüki ei toimu.

21. novembril 2022. a jõustunud KPS-i § 47 lõike 1 redaktsiooni kohaselt kehtestatakse Eesti-Vene kalapüügikomisjoni istungil kokku lepitud ahvena, haugi, koha, latika ja rääbise lubatud aastasaagid püügivahendite kohta. KPS-i muutmise seaduse seletuskirjast selgub, et Riigikogu maaelukomisjonis toimunud aruteludel on olnud maaelukomisjoni soov määrata taotlejatele Peipsi, Läämi- ja Pihkva järvel konkreetsed lubatud väljapüügmahud (individaalkvoodid) vähemalt majanduslikult kõige olulisemate kalaliikide – koha ja ahvena ning lisaks Peipsi tindi ja rääbise – kohta. Kuna haugi püütakse segapüügina samade püügivahenditega, millega ka koha, ahvenat ja latikat, siis kehtestatakse ka haugi puhul lubatud aastasaak püügivahendi kohta. Kuna särjepüük toimub peamiselt sihtpüügina kaldavõrkudega ja tegemist ei ole saagi väärtuse järgi majanduslikult nii olulise kalaliigiga, siis särje lubatud aastasaaki püügivahendi kohta ei kehtestata. Seda ka seetõttu, et KPS-i § 42 lõike 8¹ kohaselt on sätestatud, et kui lubatud aastasaak on kehtestatud Peipsi, Läämi- ja Pihkva järvel püügivahendi kohta ja kalapüügiloale kantud lubatud aastasaak ammendub, on selle kalapüügiloa kehtivus üldjuhul lõppenud. Seega kui kaldavõrkudega püügil ammendatakse loale kantud särje lubatud aastasaak, muutub kalapüügiloa kehtetuks ning püügiõiguse omanik ei tohi selle loa alusel jätkata püüki teiste püügivahenditega kalaliikidele, mis samuti loale on kantud.

Lubatud aastasaagid püügivahendi kohta kilogrammides kalaliikide kaupa ja püügivahendite vahel jaotamata aastasaak on esitatud määruse lisa 3¹ tabelis 2 „Lubatud aastasaagid püügivahendi kohta Peipsi, Läämi- ja Pihkva järvel kalaliikide kaupa 2026. aastal, seejuures saagid ühe püügivahendi kohta ja püügivahendite vahel jagamata aastasaak“.

Määruse paragrahvis 6 kirjeldatakse püügivahendi lubatud aastasaagi arvutamise metoodikat kalaliikide kaupa Peipsi, Läämi- ja Pihkva järvel. Püügivahendi kohta lubatud aastasaakide arvutamise metoodika on järgmine:

1) Püügivahendi osakaal aastasaagi jagamisel. Esmalt liidetakse aastatel 2009–2018 iga püügivahendiga püütud iga kalaliigi kogused ja iga kalaliigi koguväljapüük esitatud perioodil. Püügivahendi osakaalu saamiseks jagatakse selle püügivahendiga samal perioodil püütud konkreetse kalaliigi saak selle kalaliigi koguväljapüügiga (ümardatud 4. komakohani). Näiteks püüti püüvõrkudega aastatel 2009–2018 kokku 1864,8 kilogrammi ahvenat ja ahvena

koguväljapüük samal perioodil oli 8 529 503 kilogrammi. Seega on püüvõrgu osakaalu koefitsient ahvena puhul $1864,8 : 8529503 = 0,0002$.

2) Eesti-Vene kalanduskomisjonis lubatud kogusaagist teaduspüügi koguse mahaarvamine. Vastavalt Eesti-Vene kalapüügikomisjonis kokku lepitud on ka teaduspüügil saadav kalakogus osa kvoodist. Seega on mõistlik Eestile määratud lubatud aastasaakidest esmalt teaduspüügiks teatud kalakogused eraldada, vältimaks olukorda, kus kvootide täitumisel peab kas teaduspüügi katkestama või siis ülepüügiga tegelema. Teaduspüügi jaoks eraldatavad kogused liikide kaupa on eelmise 3 aasta keskmised teaduspüügil saadud kalakogused ja juurde on arvestatud ka teadlaste reaalne vajadus eelmiste aastate põhjal. Näiteks ahvenat eraldatakse teaduspüügiks 5900 kilogrammi, mille järel jääb ülejäänud lubatud aastasaagiks $450\,000 - 5900 = 444\,100$ kilogrammi, mis on edasiste arvutuste aluseks.

3) Püügivahendi aastasaak. Püügivahendi aastasaagi leidmiseks korrutatakse konkreetse kalaliigi lubatud aastasaak püügivahendi osakaaluga. Näiteks on ahvena lubatud aastasaak 2026. a 450 000 kilogrammi, millest püüvõrkudele eraldatakse $0,0002 \times 444\,100 = 88,82$ kilogrammi.

4) Aastasaak püügivahendi kohta. Ühe püügivahendi aastasaagi leidmiseks jagatakse punktis 3 näidatud püügivahendi aastasaak kasutada lubatud püügivahendite arvuga (tulemus ümardatakse esimese komakohani). See osa, mis jääb arvutuse tulemusel pärast esimest komakohta, lisatakse püügivahendite vahel välja jagamata aastasaagile. Näiteks on 2026. a kasutada lubatud püüvõrkude piirarv 15, seega eraldatakse iga püüvõrgu kohta ahvenakvooti $82,82 : 15 = 5,9$ kilogrammi. Niiviisi jääb jagamata 0,02 kilogrammi püüvõrkudele eraldatud ahvena aastasaagist, mis lisatakse püügivahendite vahel jagamata aastasaagile.

5) Aastasaagi märkimine kalapüügiloale. Loale kantakse liikide aastasaakide summad, mis on arvatud iga liigi kohta eraldi, liites kõigi loale märgitud püügivahendite vastavate liikide lubatud saagid. Loa omanik saab ise otsustada, millise püügivahendiga ta vastava lubatud saagi välja püüab. Näiteks on loaomanikul üks püüvõrk ja kaks juhtaiata mõrda. Ahvena lubatud saak ühe püüvõrgu kohta on 5,9 kilogrammi ja ühe juhtaiata mõrra kohta 97,7 kilogrammi. Loale kantakse ahvena lubatud kogusaagiks $5,9 + 2 \times 97,7 = 201,3$ kilogrammi. Loa omanik saab ise otsustada, millise püügivahendiga ta loale kantud lubatud ahvenasaagi välja püüab.

Põhjus, miks püügivahendite vahel lubatud saagi arvestamisel võetakse aluseks periood alates 2009. a seisneb selles, et 28. mail 2008. a jõustunud KPS-i muudatuse kohaselt kehtestas Vabariigi Valitsus alates sellest aastast esimest korda Eesti Vabariigi Valitsuse ja Vene Föderatsiooni Valitsuse vahelise Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järve kalavarude säilitamise ja kasutamise alase koostöö kokkuleppe alusel Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel Eesti Vabariigile eraldatud aastase lubatud saagi kalaliikide kaupa. 2019. a toimunud Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järve kalapüügikorralduse muudatuse arutanud töörühmas, kuhu olid kaasatud kõik sel ajal teadaolevad Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järve kalureid ühendavad esindusorganisatsioonid, lepidi kokku, et püügivahendite vahel lubatud saakide jaotamisel võetakse arvesse kümneaastane periood ehk aastad 2009–2018.

KPS-i § 47 lõike 3 kohaselt ei loeta määruse § 3 lõikes 2 nimetatud lubatud aastasaake püügivõimalusteks sama seaduse § 42 lõike 1 ja § 51 lõike 1 tähenduses.

2.2.1. Eesti-Vene kalapüügikomisjonis kokku lepitud püügivahendid ja nende tasu

Enamiku püügivahendite püügivõimalused ja kalapüügiõiguse tasud Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel 2026. a on juba kehtestatud Vabariigi Valitsuse 27. novembri 2025. a määrusega nr 97 „Kutselise kalapüügi võimalused ja kalapüügiõiguse tasumäärad 2026. aastal“, küll aga ei ole seal veel kehtestatud kastmõrra püügivõimalust, sest selleks ajaks ei olnud veel kastmõrra püügivõimalus selgunud. Vastavalt Eesti-Vene kalapüügikomisjoni kokkuleppele saab rääbisepüük jätkuda ning rääbisepüügiks kasutatavate kastmõrdade Eestile määratud piirarv on 3. Kastmõrra püügiõigusetasuks 2026. a kehtestatakse 215,71 eurot, mis moodustab 2024. a saagi väärtusest 3,5 protsenti. Kalapüügiõiguse tasu seadmisel on lähtutud ka horisontaalsest põhimõttest, mis tähendab, et tasumäär peaks olema samasugune kõikides piirkondades. KeTS § 11 lõike 4 kohaselt võib tasu olla kuni 4 protsenti tasu kehtestamise aastale eelnenud aastal püügivahendiga väljapüütud kalakoguse harilikust väärtusest, kuid mitte rohkem kui 500 eurot püügivahendi kohta.

2.3. Kalapüügieeskirja muutmine

Kalapüügieeskirja muudetakse selleks, et tõsta õigusselgust ning tagada ministriile võimalus operatiivselt muuta kalapüügieeskirjas kehtestatud norme, selleks, et tagada loodusressursside tõhusam kaitse. Seega eelnõuga kehtestatav norm annab valdkonna eest vastutavale ministriile võimaluse ajutiselt muuta kehtestatud kalapüügi nõudeid siseveekogudes, piiriveekogudes, sise- ja territoriaalvetes. Kehtetuks tunnistatakse kalapüügieeskirja § 22 lõiget 5, § 25 lõikeid 3 ja 4, 7. peatüki 1. jao 5. jaotist, § 47 lõikeid 2 ja 3 ning § 53 lõiget 1². Neis paragrahvides oli seni sätestatud, et valdkonna eest vastutav minister võib eri kalaliikide või püügipiirkondade lõikes ajutiselt muuta teatud püügiperioode või -piiranguid, viidates kalapüügiseaduse § 11.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu käsitleb kalapüüki kutselise kalapüügi vahenditega. Seda valdkonda reguleerivad ka ELi õigusaktid. Samas ei reguleeri EL püügivõimaluste riigisisest jaotust. Ühise kalanduspoliitika alusmääruse artikli 16 lõike 6 kohaselt otsustab iga liikmesriik ise, mil viisil ta ELi õiguse alusel määratud kalapüügivõimalused oma lipu all sõitvate laevade vahel jaotab.

Määrusega jaotatakse Eestile ELi Läänemere püügivõimaluste määrusega 2026. a eraldatud räime-, kilu- ja tursapüügikvoodid Läänemeres kaluri ja kalalaeva kalapüügiloa vahel. Seega on määruse eelnõu kooskõlas ELi õigusega.

Euroopa Liidu õigusaktid ei reguleeri püüki Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel.

4. Määruse mõjud

Eelnõu kehtestamine ei mõjuta riigi julgeolekut, rahvusvahelisi suhteid ega ka riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse töökorraldust, ühtlasi puudub sotsiaalne ja demograafiline mõju. Määruse rakendamine aitab kaasa kutselise kalapüügi jätkusuutlikule arengule ning toetab kalavarude kestlikku kasutust, mis mõjub positiivselt elu- ja looduskeskkonnale. Määrusel on regionaalarengule positiivne mõju eelkõige tulenevalt sellest, et kvoodid jaotatakse riigisiselt nõnda, et silmas oleks peetud kogu sektori ja sealhulgas eri kalanduspiirkondade huve. Määruse majanduslik mõju on positiivne, kuna ilma kvootide kehtestamiseta ei ole võimalik kaluritel kvoodialuseid liike püüda ja vastavalt ka sissetulekut teenida.

ELi Läänemere püügivõimaluste määrusega Eestile eraldatud kalapüügivõimalused Läänemerel jaotatakse eri püügiviise kasutavate kalurite vahel, arvestades ka eelmistel aastatel väljakujunenud jaotust ja seniseid väljapüüke. Summaarsed püügivõimalused kõiguvad aasta-aastalt ning peale 2024. a olulist langust on 2026. a taas tõusul. 25. novembril ja 5. detsembril 2025. a kutsuti kokku nii traal- kui ka rannapüüdjate esindajad, et tutvustada 2026. a räime- ja kilupüügivõimalusi ja arutada sektorite-vahelise räimepüügivõimaluste jaotust. Kompromisslahendusena antakse pool (300 tonni) 2025. a üle jäävast kvoodist avamere rannakaluritele, et nad saaksid kevadel rohkem räime püüda. 300 tonni saab käesoleva määrusega võtta eelmisest aastast 2024. a üle kantud 488,88 tonnist, millest 188,88 tonni jääb traalpüüdjatele. 2026. a sügisel kantakse komisjoni otsusena 2025. a jäägid (ligi 600 tonni) taas üle traalpüüdjatele.

Tursakvoot on jätkuvalt väga väike ja seda on lubatud kasutada vaid kaaspüügiks, mistõttu pole turska viimastel aastatel sihtliigina püütud, seega ei mõjuta see sektorit kuidagi varasemast rohkem.

Kastmõrraga püügivõimaluste kehtestamine annab ka kaluritele võimaluse püüda rääbist, mida muude püügivahenditega, kui ääre- või avaveemõrra ja kastmõrraga püüda ei saa.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamiseks ei ole vaja teha lisakulutusi. Määruse rakendamisega kaasnevad eeldatavad tulud tulenevad traalpüügi püügivõimalustest. Nimelt kehtestati püügivõimaluste määrusega 2025. a kilu, räime ja tursa püügiõigustasud ning käesoleva eelnõuga lisanduvad sellele ka püügivõimalused. Arvestades, et traalpüügil on räime püügiõigustasu 9,84 eurot tonni kohta ja püügivõimalus kokku 18 176,8 tonni, kilu püügiõigustasu 10,04 eurot tonni kohta ja püügivõimalus kokku 23 135 tonni ning eeldades, et kogu räime ja kilu püügivõimalused ostetakse välja, laekub neist riigieelarvesse kokku umbes 411 135 eurot. Kastmõrra püügitasust tulenev tulu on 647,13 eurot.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras. Vastavalt haldusmenetluse seaduse § 93 lõikele 2 määrus hakkab kehtima (jõustub) kolmandal päeval pärast kehtivas korras avaldamist, kui seaduses või määruses endas ei ole sätestatud hilisemat tähtpäeva.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu saadetakse Eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks Kliimaministeeriumile ja Rahandusministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Keskkonnaametile ja Põllumajandus- ja Toiduametile ning kalandusorganisatsioonidele: MTÜ Eesti Kalurite Liidule, rannapüügi kalanduspiirkondadele (Eesti Kutseliste Kalurite Ühistu, MTÜ Harju Kalandusühing, MTÜ Hiiukala, Liivi Kalanduskogu, MTÜ Läänemaa Rannakalanduse Selts, MTÜ Saarte Kalandus ja MTÜ Virumaa Rannakalurite Ühing), traalpüüdjate ühendustele (Eesti Traalpüügi Ühistu, Eesti Kalapüügiühistu ja Saarte Kalandus MTÜ), Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel tegutsevate kalurite ühendustele (Peipsi Kalandusühistu, Peipsi Alamvesikonna Kalurite Liit, Peipsi Kalanduspiirkonna Arendajate Kogu, Peipsi Piirkonna Ettevõtete ja Ettevõtjate Kalurite Liit, Peipsi Kalurite ja Kalatöötlejate Liit).